

BÜLTEN

29 Aralık 2023

Anonim Şirket Hisselerinde Rehin Hakkının Kurulması

Anonim şirketlerin merkez kavramı olan pay kelimesinden anlamamız gereken husus “Birden fazla kişi arasında bölüşülmüş bir bütünden, bu kişilerin her birine düşen bölüm, hisse”dir. Şirketin kuruluşunun veya sermaye artırımının tescili ile doğan paylar, pay senetlerinden bağımsız olarak nama veya hamiline yazılı şekilde esas sözleşmede öngörülebilir.

Pay Senedi Çeşitleri:

Nama yazılı pay senetleri: Belirli bir şahsın adına çıkarılan ve onun emre kaydını bulundurmayan ve kanunen emre kabul edilmeyen evraklardır. Nama yazılı senetlerde kural olarak devir serbestisi geçerlidir. Fakat Türk Ticaret Kanunu (“TTK”) 491. vd maddelerinde bu payların devredilmesinin esas sözleşme ile sınırlandırılabilceği ve payın devrinin şirketin onayına tabi kılınabileceği öngörülmüştür.

Hamiline yazılı pay senetleri: Senet metninden senedin hamilinin (elinde bulunduran) hak sahibi olduğu kabul edilen kıymetli evraklardır. Bu pay senetlerinin devri zilyetliğin geçirilmesi yoluyla gerçekleştirilir.

Rehin hakkı kavramından anlamamız gereken; alacaklıya alacağını elde edememesi durumunda alacağına güvence, kendisine rehin olarak verilen şeyi paraya çevirterek alacağına öncelikle kavuşma hakkı veren sınırlı aynı haktır.

Rehin Hakkının Kurulması

Alacak veya rehin hakkının kurulması, üzerinde rehin hakkının kurulacak alacak veya hakkın senede bağlanmış olup olmamasına göre farklılıklar göstermektedir.

Senede Bağlanmamış Alacaklar Üzerinde Rehin Hakkının Kurulması

Alacağın temlikinde olduğu gibi yazılı rehin sözleşmesi (kurucu niteliktedir) ile yapılmasının zorunlu olduğu öngörülmüştür. Rehin sözleşmesi teslimine bağlı taşınır rehinindeki aynı sözleşmenin yerini tutmaktadır. Bu sözleşmenin kurulması için alacak üzerinde rehin hakkının kurulmuş olduğunun borçluya ihbar edilmesine ihtiyaç yoktur. Fakat bu ihbarın yapılmış olması, borçlunun iyi niyetle borcunu ödeyerek rehin hakkının sona ermesini önlemek bakımından önem taşır.

Senede Bağlanmış Alacaklar Üzerinde Rehin Hakkının Kurulması

Kıymetli evrak niteliğine sahip olmayan senede bağlanmış alacaklar üzerinde rehin hakkının kurulması için Türk Medeni Kanunu (“TMK”) 955 inci madde uyarınca yazılı bir rehin sözleşmesinin yapılması ve senedin

zilyetliğinin devri gerekmektedir. Senede bağlanmamış alacaklardan farklı olarak, senede bağlanmış alacaklar üzerinde rehin hakkının kurulması bakımından rehin sözleşmesi tasarruf aşamasını değil taahhüt aşamasının bir unsurunu oluşturmaktadır.

Anonim Şirket Payı Üzerinde Rehin Hakkı

Anonim şirket payları, pay senedi olarak bastırılmamış olsa dahi hukuki işlemlere konu edilebilir. Bu hukuki işlemler içinde paylar üzerinde rehin hakkının tesis edilmesi de vardır. Tekrardan belirtmek gerekirse pay senetleri, TTK kapsamında kıymetli evrak niteliğini haiz olup, Sermaye Piyasaları Kanunu ("SPK") kapsamında sermaye piyasası aracı niteliğini haizdir senetlerdir.

Çıplak Paylar Üzerinde Rehin Hakkı Kurulması

Çıplak Paylar kıymetli evraka bağlanmamış haklar olduğundan TMK 955 inci maddesi uygulama alanı bulmaktadır. Yazılı rehin sözleşmesinin tarafları, alacaklı ve pay sahibidir. Pay sahibinin alacağı doğduğu borç ilişkisinde borçlu taraf olması rehin sözleşmesi bakımından aranmamaktadır, üçüncü bir kişi borçlunun borcu lehine sahip olduğu pay üzerinde rehin hakkı tesis edebilir. Rehin sözleşmesinde rehin verenin imzasının varlığı yeterli olup lehine rehin hakkı tesis edilenin imzasının bulunmaması sözleşmenin geçerliliğini etkilememektedir. Çıplak pay üzerinde rehin kurulmuş olmasının pay defterine kaydedilmesi gerekmektedir.

Senede Bağlanmış Paylar Üzerinde Rehin Hakkı Kurulması

Bir borcun senetle belgelendirilmesi o senedin bir kıymetli evrak olduğunu her zaman göstermez iken, kıymetli evrak her zaman bir borç senedir. Hak sahibinin belirlenmiş şekline göre kıymetli evraklar bakımından da rehin hakkının kuruluşu farklılıklar göstermektedir. Ancak TMK 954 gereği, alacak ve haklar üzerinde rehin hakkı kurulması durumunda teslimine bağlı taşınır rehni hükümlerinin düzenlenmesinden dolayı, zilyetliğin devredilmesi gerekir.

I. Hamiline Yazılı Pay Senetlerinin Rehni

Zilyetliğin devri ile tarafların arasında rehin hakkının kurulması konusunda aynı sözleşmenin varlığı aranmaktadır. TMK 956 uyarınca hamiline yazılı pay senetleri üzerinde rehin hakkı kurulması için yazılı rehin sözleşmesine ihtiyaç yoktur. Ek olarak taraflar emre ve nama yazılı kıymetli evrakta olduğu gibi ciro veya devir beyanı ile de hamiline yazılı senetler üzerinde rehin hakkı kurulabilir.

II. Nama Yazılı Pay Senetlerinin Rehni

Rehin hakkının kurulması için zilyetliğin devri ve bunun yanında rehin amacıyla yazılı devir beyanı veya ciro gerekmektedir. Rehin cirosunun fonksiyonları teşhis ve teminatıdır.

- Aleni rehin cirosu: Senedin rehnedildiğinin açıkça belirtilmesi suretiyle yapılan cirodur.
- Gizli rehin cirosu: Tarafların aralarında anlaşmaları neticesinde temlik cirosunun teminat amacıyla kullanılmasıdır.
- Beyaz ciro: Lehine ciro edilen kimse belirtilmeden gerçekleştirilen cirodur. Senedin beyaz ciro ile ciro edilmesi hamilin senet üzerinde hak sahibi olduğu sonucunu doğurmaktadır.

İyi niyetli üçüncü kişinin temlik cirosu görünümü rehin cirosuna güvenerek, alacaklıdan nama yazılı pay senedini iktisap etmesi durumunda iktisabı korunur. TTK 487/2 maddesi uyarınca nama yazılı pay senetlerinin sahiplerinin pay defterine kaydedileceği öngörülmüştür. Bununla birlikte rehin hakkının pay defterine kaydedilmesine ihtiyaç bulunmamaktadır.

III. Kaydi değerler Üzerinde Rehin Hakkı Kurulması

Hukukumuzda payları borsada işlem gören anonim şirket paylarının Merkezi Kayıt Kuruluşu (“MKK”) nezdinde tutulan hesaplarda kayden izlenmesi esası benimsenmiştir. Doktrindeki hâkim görüş uyarınca, kaydi payların eşya niteliği taşımadığını ve MKK kayıtlarının kurucu değil açıklayıcı olduğu kabul edildiğinden, kaydi paylar üzerinde rehin hakkının kurulması bakımından zilyetliğin devri şartının mevcudiyetinden söz edilemez. Sonuç olarak yazılı rehin sözleşmesi ile rehin hakkı kurulmuş olur. Bununla birlikte rehin sözleşmesinin yapıldığının yazılı olarak MKK’ya bildirilmesi gerekmektedir.

IV. SPK 47’nci Maddesi

Rehin hakkı aynı teminat niteliğindedir. TMK hükümlerinin sermaye piyasalarının hızlı işleyişine uyum sağlayamaması ve uluslararası düzenlemelere ayak uydurulması amacıyla SPK 47 ile sermaye piyasası araçlarının teminat sözleşmelerine konu edilmesi düzenlenmiştir. Anonim şirket paylarının bir sözleşme ilişkisinde TMK’nın rehin hükümlerinden farklı olarak teminat sözleşmelerinde konu edilmesi mümkündür.

Anonim şirketlerde hisse rehni özel olarak TTK kapsamında düzenlenmemektedir. Bu doğrultuda, anonim şirketlerin hisse rehinlerinin üzerine rehin konulması kapsamında rehne ilişkin genel kuralları düzenleyen Türk Medeni Kanunu hükümleri uygulanır. TMK M.954 uyarınca devredilebilir alacaklar ve diğer haklar üzerinde rehin hakkı kurulması mümkün olup anonim şirketlerde hisse üzerinde kurulacak rehin “hak üzerinde kurulmuş bir rehin hakkı” niteliğindedir. Bu kapsamda anonim şirketlerde hisse senetleri hamiline ve nama yazılı olmak üzere ikiye ayrılmış olup her bir hisse senedi türü üzerinde rehin kurulabilmesi için kanunda ayrı ayrı düzenlemeler mevcuttur.